

BOQONNAA TORBA

AADAA HOJII CIMAA

Kaayyolee Boqonnichaa: Boqonnaa kana barattee yoo xumurtu :

- *Hojiin kabajamaa ta'uu ni hubatta*
- *Bu'aawwan jabaatanii hojjechuu fi seeraan yerootti fayyadamuu ni beekta?*
- *Kaayyolee dinagdee fi misoomaa heera mootummaa rippabliika federaalawa Itoophiyaa keessatti tumaman ni beekta.*

7.1. Maalummaa Aadaa Hojii Cimaa

7.1.1. Jabaatanii Hojjechuu

- *Jabaatanii hojjechuu jechuun maal jechuu dha?*
- *Jabaatanii hojjechuu irraa faaydaan argamu maal dha?*

Hojiidhaaf haa kaanu

Qotee bulaan qote meeshaa isaa warraaqsee. Daakuu osoo hin dhabin Birraanis bari'e. Qotee bulaan yaraan qonna irratti laafe. Adoolessa keessa rakkoodhaan xaxame.

Lafa isaa kan qote sanyiif kan qopheeffate

Calleessee galfate oogdii irraa hamm-aaree. Ciccimoon yoo hojjetan kan boqochuu hede. Hojii isaa hojjechuuf beekumsaa fi humna isaa kan qusate Ijoolleen isaa daabboo yoo gaafattu jalaa ni dhokate. Qonna industirii baadiyyaa magaalaa Cimanii hojjechuun biyyi yaa misoomtu. Namni kan hojjeten faaydaan akka argamu. Hojii aadaa gochuun biyyaaf yaa oomishnu. (Walaloo Hawaasaa Waliin walsimsiisuun barsiisuuf akka tolutti kan qophaa'e. Amajjii, 2000)

Gigaala- 1

Bu'uura walalichaatiin gaaffiilee armaan gadii deebisaa

1. Yaada walalicha irraa hubattan barruulee keessan irratti barreessuun barsiisaa keessaniif dubbisaa
2. Qotee bulaan yaraan qonna irratti laafee Adoolessa keessa rakkoodhaan xaxame. Yaadni walaloo bo'owwan lamaan armaan olii kanaaf faallaa ta'e bo'owwan kamiin ibsame?
3. Mee, isinis waayeebo'owwan barataa cimaa ilaalchisuun walaloo gabaabaa barreesuun hiriyoota keessaniif dubbisaa.

Aadaa Hojii cimaa jechuun yaada cimaa akkaataa hojjettoonni ogummaa isaaniitiif qaban fedhii hojjechuu fi kutannoo ogummichaan bu'aa fooyya'aa galmeessisiisuuf qaban jechuu dha. Hojiin dhala namaa hundaaf wabii jireenyaa waan ta'eef jabaatanii hojjechuun mataa ofiif qofa otuu hin ta'in, maatii fi hawaasa naannoo haalli jireenya isaa jijjiiramee sadarkaa guddaatti kan ceesisu dha. Hojiin wantoota naannootti argaman irratti hundaa'uun waan salphaa ta'e irraa eegalanii yoo hojjatan sadarkaa guddaa irra akka gahanii fi jireenya fooyya'aa akka qabaatan nama taasisa. Jabaatanii hojjachuu jechuun hojii irratti bobba'an sana bu'a qabeesa taasisuu qofa osoo hin ta'in yeroo hojii kabajuu, naamusa ogummaa qabaachuu fi quliqullina oomishaa guddisuu kan dabalatu.

Gigaala- 2

Gaaffilee armaan gadii deebisaa

1. Mee wantoota naannoo keessanitti hojjatamuu danda'an tarreessaa.
2. Faaydaa jabaatanii hojjachuun naannoo keessaniifis ta'e biyyaaf qabu gareen irratti mari' adhaa.

7.1.2. Hojii Tuffachuu Dhiisuu

Fakkii 7.1. Hojiin kamiyyuu kabaja

- *fakkii kana irraa maal hubattan?*
- *Namoonni naannoo keessanitti argaman hojii akkamii irratti bobba'uu?*
- *Hojii tuffachuu dhiisuu jechuun maal jedhuu dha?*

Ilmaa Cima

Badiruu Xaahir kan dhalate naannoo Somaalee maagaalaa Jijjiigaatti yaa ta'u malee yeroo dargaggummaa isaa kan dabarse maagalaa Dirree Dawaattiture .Magaalaa Dirree Dawaatti carr-aaleen hojii adda addaa akka jiran yeroo baay'ee obboleeyyiin isaa yoo haasawan ni dhaga'a. Haaluma kanaan Badiruun eessuma isaa waliin gara maagalaa Dirree Dawaa deemuun, ees-sumni isaa meeshaalee hojii bitaniifitti tajajiilamuun mucaa cimaa kophee qulqulleessu ta'uu danda'e. Mucaa cimaa jedhamee kan beekamu Badiruun ganamaan ka'ee kopheewwan muraasa ergaa miidhaksee ykn qulqulleese booda, gara mana barnootaa kan deemu. Badiruun hojii manaa kennameef seeraan hojjetee akkasumas qo'atee gara kutaa waan galuuf barisiisootaa fi barattoota biratti barataa jaalatamaa ture.

Mucaa hojii jaalatu kun maallaqa xiqqoo kuufateen hojii gosa biroo hojjechuu akka qabu yaaduu eegale. Dhuma irratti jiraattoota naannootiif mana suphaa kophee tajaajila itti kennu bane. Yeroo gababaa keessatti lakkoofti maamiltoota gara mana suphaa kophee Baadiruutti dhufan baay'achaa dhufe. Yeroo ammaa abbaa ijoollee sadii kan ta'e obbo Badiruun warshaa kophee naannoo Dachaatu jedhamutti dhaabe keessatti naamoota sadarkaa umurii kamiyyuu keessatti

argamaniif kophee mijaa'aa fi cimina qabu oomishuu eegale .Hojii salphaa irraa kan ka'e Badiruun har'a maa-galaa Dirree Dawaatti abbootii qaa-beenyaa jiran keessaa tokko ta'uu danda'eera.

Gilgala- 3

Seenaa armaan olitti dhiyaate kana irraa ka'uun gaaffilee kanneen gadiif deebii kennaa.

1. Badiruun maamiltoota isaa biratti akkamiin waamamaa ture?
2. Namoonni naannoo keessan keessatti hojii xiqqaa irraa ka'anii sadarkaa guddarraa gahan yoo jiran ta'e warra keessan gaafachuun akkaataa raawwii hojii isaan itti adeemsisan tartiiban barreesuun gareef gabaasaa.
3. Wantoonni obbo Badiruun aadaa hojii cimaa akka horatu bu'uura ta'aniif maal isinitti fakkaatu?

Hojii tuffachuu dhiisuu jechuun hojii kamiyyuu bifaanis ta'e sadarkaan adda osoo hin baasin ykn hin filatin hojjechuu jechuu dha. Hojiin kamiyyuu xiqqadha ykn guddadhaa osoo hin jedhin xiyyeeffannaan itti kennamee yoo hojjetame madda galii gaarii ta'uu danda'a .Har'a hojiin xiqqaa jedhamu

xiyyeeffanaan itti kenamee yoo hojj-atame sadarkaa olaanaa irra nama geessisaa

7.1.3. Yerootti Seeraan Faayadamuu

- **Barattoota mee haala itti fayyadama yeroo keessan hiriyoota keessanitti himaa.**
- **Yeroo haalan hojii irraa oolchuu jechuun maal jechuu dha?**

‘Adde Haaddaas’

Addee Haaddaas jiraattuu magaalaa Shiree Ganda sadii ti. Umuriin ishii waggaa 35 yoo ta’u, naannoo jiraattutti amala hojii gaariin ittin beekamtu keessaa tokko yeroo ishii haalan hojii irra oolchuu dha. Naannoo jireenya ishiitti ilaalchi ishiin yeroof qabdu akka fakkenyaatti kan ilaalamu dha. Haala kanaan yeroo ishii qoqqooduun, cimnaan hojjettee jireenya ishee fooyyessuuf karoorfatee jirti. Kana raawwachuuf dhaaba waldaa liqiif qusannoo Daddabiit seenuun liqii yeroo murtaa’aa keessatti kaffalamu fudhacuun sa’a rimeessa tokko bitatte. Saani ishiis yeroo baay’ee osoo hin turin raada takka dhalteef .Saati tun guyyaatti leetira sadi elmamaa waan turteef aannan namoota naan-nootti kireessituun liqii ishee yeroon xumurate. Waggaa waggaanis sa’a tokko itti dabalaa deemte. Haala kanaan yeroo ishee haalan itti fayyadamuun hojii horsisummaa irratti bobbaate .Har’a addee Haaddaas maagalaa Shiree

keessatti dhaaba beek-amaa horii itti horsiistu qabdi.

Gilgala – 5

Dubbisa armaan olii bu’u-ureeffachuun gaaffilee gaditti eeramaniif deebii kennaa

1. Itti fayyadama yeroo addee Haaddaas irraa maal barattan?
2. Sababoota gurguddoo hojii kanaaf kaka’umsa ta’aniif keessaa lamaan isaanii eeraa.
3. Faayadaan yeroo seeraan itti fayyadamuudhaan argamu maal dha?

7.1.4 Bu’aa Hojii Tuffachuu Dhiisuun Biyyaaf Qabu.

- **Yeroo seeraan itti fayyadamuu jechuun maal jechuu dha?**
- **Jechi <<Yeroon warqee dha>> jedhu maal agarsiisaa?**

Kiyyeessitoota Qurxummii

Namni kamiyyuu daawwannaadhaaf gara magaalaa Baahir Daar deemu haroo Xaanaa irratti dooniiwwan xixiqqoon olii fi gadi yoo deeman arguun isaa kan hafu miti. Namoonni kunis batoo asii fi achi gochuun doo-niiwwan kan oofan yoo ta’u jireenyi isaanii magaalaa Baahir Daar ta’ee fi kanneen qurxummii kiyyeessan dha. Namoonni qurxummii kiyyeessan kun gamtaad-

haan gurmaa’anii ciminaan hojjechuudhaan qurxummii haroo kee-ssaa akka baasaniin uummata maga-alaa kanaaf kan dhiyeessan dha. Miseensonni garees haala dandeettii hojii isaanitiin gurmaa’uun hojii qoqqooddatanii jiru. Gareen tokkoo tokkoon isaa itti gaafatamaa fi karoora hojii qaba.

Miseensonni garee yeroo mijaa’aa haroo keessaa oomisha qurxummii baay’ee walitti qabuuf dandeessisu ni beeku. Tokkoo tokkoon miseensi gareewwanii yeroo mijaa’aa kanatti fayyadamuun sa’aatii isaanii eeguun jabaatanii hojjetu. Miseensoonni kunniin yeroo ammaa kana hojii karooraan qoqqooduun hojjechuu isaanitiin meeshaa ammayyaa oomisha qurxummii kuusuu isaan dandeessisu gurmeeffatanii jiru. Dooniiwwan xixiqqoon dur turan doonii mootora qabuun bakka bu’anii jiru. Meeshaalee ammayyaa qurxummii itti kiyyeessan ,oomisha keessa itti tursiisan (firiijii)bitataniin jiru

Magaalaa Bahir Daar keessatti suuqiiwwan oomisha qurxummii itti raabsan waan qabaniif ummanni naannoo sanaa aadaa qurxummii nya-achuu amaleeffatee jira. Dargaggoonni hojii dhabdoota turan hedduun oomishaa fi gurgurtaa qurxummii irratti bobba’aniiru. Yeroo irraa gara yerootti oomishni qurxummii isaaniis qulqullinani isaa dabalaa waan deemeef oomisha isaanii magaalaa biroof dhi-yeessaa

jiru. Akkasumas, oomisha qurxummii biyyootii ollaatti erguu-dhaan biyya isaaniitiif sharafa alaa guddisuu irratti argamu.

Gilgala 6

Haala dubbifama armaan olitti dhiyaateen gaaffilee itti aananiif deebii kennaa.

1. Itti fayyadamni yeroo miseensota garee maal fakkataata? Dubbifama irraa raaga dhiyeessuun deebisaa.
2. Qabxiiwwan gurguddaa namoota gurmaa’anii qurxummii qabaniif hundee jabinaa ta’e keessaa sadi eeraa.
3. Oolmaa keessan kan guyyaa tokkoo yeroon qoqqoodaatii barsiisaa keessanitti agrasiisaa.

Hojii osoo hin tuffatin xiqqaadha ykn guddaadha jedhanii osoo hin filatin hojjechuudhaan lammiwwan hedduu bu’aa gaarii argatanii jiru. Hojii tuffachuun hin barbaachisu. Hojii kamiyyuu qixa sirrii ta’een kan raawwatamu karoora baafachuu fi karoora bahe sanaan hogganamuun hojjechuun waan ta’eef karooratti fayyadamuun barbaachisaa dha. Mataa Lammiin itti fayyadama yeroo beekuun cimee hojjete maatii isaafis ta’e hawwasa isaatiif jijjiirama fiduu danda’a.

Gilgaala 7**Gaaffilee armaan gadii deebisaa**

1. Faaydaan yeroo seeraan hojii irraa oolchuun qabu maal?
2. Hojii tuffachuun barbaachisaa miti kan jedhame maaliif isinitti fakkaata?

7.2. Osoo Hin Hojjatin Nyaachuu**7.2.1 Osoo Hin Hojjatin Nyaachuun Miidhaa Inni Sadarkaa Maatiitti Qabu**

Fakkii 7.2. Kadhaan rakkoo haww-aasummaa kabaja dhala namaa xuqudha

- **Kadhaan nama dhuunfaa irra darbee akkamiin rakkoo haww-aasummaaf sababa ta'a ?**
- **Namoonni gara kadhaa akka hin deemne maal gochuu qabna?**

Kadhaan gargar baane.

Ayyaantuun intaala ishee umurii waggaa 8 taate waliin gamoo Xiquur Anbassaa jala mana laastikaan ijaa-ramte keessa jiraatti. Yeroo hundaa karaa foddaa konkolaataa fi balbala

suuqii jala deemuun harka ihsii diriirsuun qarshii argattuun garaa ishee fi intalaa guutuuf yaalii taasisti turte. Guyyaa ayyaanotaa eeguun bakka adbaarii hunda deemuun akka-sumas nyaata dhukkubsattoota hoospitaala Xiqur Anbassaa irraa hafu argachuuf kadhattoota kan biroo waliin tattaafatti turte.

Haa ta'u malee, namni akka ishee fayyaa guutuu fi sammuu nagaa qabu maaliif kadhannaa irratti akka bobba'u ishumaafillee ifa hin taaneef. Ayyaantuun qabeenya maatii ishee gurgursiistee biyya arabaa erga deemtee booda ,achiiyis deebi'uun daandii maagalaa Finfinneetti baatee jireenya kadhannaa eerga jalqabdee waggoota 14 guuttee jirti.

Ayyaantun umuriin ishiitiis dabalaa, abdiin ishees dukkanaa'aa waan dhufeef jireenya jibbisiisaa kana keessaa akka baatu ni yaaddi turte.

Dhuma irrattis Ayyaantuun jiruu jabbisiisaa kana keessaa intala ishee fudhatte keessaa ba'uuf murteessite. Ayyaantuun intala ishii feestaala xiqqoon qabatee gara otoobisii biyya ishee deemu yaaphatte. Guyyaa lama booda ganda ishee yoo geessu wanta argite amanuu hin dandeenye. Karaan haaraan, saarri ibsaa fi bilibilli diriireera. Ujummoon bishaanii ganda hundatti galeera. Gandi Ayyaantuun inni baadiyyaa ture gara maagalaatti jijjii-ram-

eera. Ayyantuunis carraa kanaatti fayyadamuun akka ganda isheetti of jijjiiruuf murteessite. Kanaaf immoo maatii fi namoonni naannoo ishee gargaarsa akka godhaniif hubachuun (amanuun) gara dhaaba waladaa liqii fi qusannaa ganda isheetti argamu deemuun maallaqa xiqqoo liqeeffattee suuqii shaqaxaa banatte. Guyyoota fayyadaa tokko malee dabarsaa turte yaadachuun gaabbaa halkanii fi guyyaa osoo hin jedhiin ciminaan hojjete .Yeroo ammaa Ayyaantuun suuqii mi'oota adda addaa qabu banattee of dandeessee jiratti .

Miseenssonni maatii tokko keessa jiran hundi haaluma dandeettii isaanitiin hojii irratti hin hirmaanne yoo ta'e namoonni hojjetan muraasni ni miidhamu. Gee'essonnis ta'an, daa'imman ykn dubartoonni, akkasumas namoonni dhiira ta'an haaluma umrii isaanii fi dandeettii isaaniin hojii walgargaaru qabu. Gama biroon immoo osoo hin hojjetinii fi hin dadhabin kan namoonni biroo itti dadhaban nyaachuun gocha jibbisiisaa ta'u hubachuun hojiif kaka'uu qabna.

Gilgala- 9

Gaaffii armaan gadiitiif deebii kennaa

1. Ijoolleen hojii mana keessatti hojjetamu irratti akkamiin hirmaachuu qabu?
2. Wantoota osoo hin hojjetin nyaachuu hambisuu danda'an keessaa lama barreessaa.
3. Maatii tokko keessatti hojii wal gargaaruun akkamiin baratamuu danda'a?

7.3 Dandeettii Ogummaa Fi Naamuusa Hojii

7.3.1. Maalummaa Dandeettii Ogu-mmaa Fi Naamuusa Hojii

1. **Hojjetaan tokko dandeettii hojii ni qaba jechuun maal jechuu dha?**
2. **Naamusni barataa tokko irraa eegamu maal fa'a dha?**

Ogummaan gosa hojii beekuumsaa fi dandeettii mataa isaa gaafatu dha. Fakkeenyaaf ogummaa qonnaa, gaa-zexeessummaa, barsiisummaa, abbaa seeraa fi k.k.f ogummoota hojii adda addaa irratti nama bobbaasuuf gargaaran dha. Kanaaf, hojiiwwan kana irratti bobba'uuf beekumsaa fi dandeettii qabaachuu qabna. Naamuusa ogummaa jechuun seerota ogummicha

hojiitti jijjiiruuf hordofuu qabnu kan mul'isu dha. Dandeettii fi naamusa hojii kan jedhamu gahumsaa fi amala namni tokko hojii irratti qabu kan agarsiisu dha. Hojjetaan tokko dandeettii hojii qabaatee naamusa hojii hin qabu yoo ta'e tajaajila isa irraa eegamu kennuu waan hin dandeenyeef maa-milli isaa ni miidhama.

Namni ogummaa fayyaa qabu tokko tajaajilamtoota gara isaa dhufaniif gargaarsaa fi yaalii akka argatan gochuun dirqama ogummaa isaa ta'uu beekke tajaajiluu qaba. Hawaasni akk-Oamitti dhukkuuboota daddarboo irraa of ittisuu akka danda'u barnoota kennuun dirqamaa ogummaa isaa ti. Gama birootiin akkaataa qorichi itti fudhatamuu fi akkaataa of eegganno-on itti godhamu barsiisuun irraa eegama. Isaan kun naamusa ogummaa yaalaa ti.

Gilgaala -10

Gaaffilee armaan gadiif deebii kennaa

1. Ogummaanii fi naamuusni ogummaa adda bahanii hin ilaalaman jechuun maal jechuu dha?
2. Ogummoonni hundi misooma biyyaaf gahee olaanaa qabu jechuun maal jechuu dha?

7.3.2 Miidhaa Hanqinni Naamuusa Ogummaa Lammiilee Irraan Gahu

- ***ogeessi tokko naamuusa ogummaa yoo hin kabajne eenyutu hubamaa?***
- ***Ogummaan qofti kophaa isaa bu'aa hin qabu jechuun maal jechuu dha?***

Ogummaan kamiyyuu guddina namoota dhuunfaa, kan naannoo ykn hawaasaa fi misooma biyyaa yoo hin bu'ureeffatiin gatii hin qabu. Ogeessi tokko naamuusa ogummaa isaa hanga hin eeginitti bu'aa hin argatu. Kun immoo sadarkaa jireenya isaas ta'e, kan maatii isaa fooyyessuu hin danda'u.

Ogummaa isaatiin bu'aa dhabaa yoo deemu ogummaa isaa fooyyeeffachuuf fedhiin inni qabu gad aanaa ta'a.- Akkana yoo ta'u immoo tajaajilli fayyadamtoonni argatan ni xiqqaata. Ogu-mmichis akka hin babal'anne ykn hin guddanne taasisa. Tajaajilli lammiin argachuu qabu guutuu hin ta'u. Carraan hojii lammiilee ni dhiphata. Kun immoo misoomaa fi fooyya'uu jireenya hawaasaa irratti miidhaa olaanaa geessisa

Gilgaala- 11**Gaaffilee armaan gadiif deebii kennaa**

1. Naamuusni ogummaa kava-jamuu dhabuun miidhaan gama misoomaatiin biyyattii irraan ga'u maal?
2. Ogummaanii fi naamusni ogummaa akka kabajamu maaltu godhamuu qaba?
3. Naamuusni ogummaa kava-jamuu dhabuun tajaajilamtoota irratti miidhaa inni geessisu ifa gochuun barr-eessaa.

7.4 Aadaa Hojii Cima Fi Misooma**7.4.1 Kaayyolee Misoomaa Heera Mootummaa Federaala Itoophiyaa**

- ***Kaayyolee misooma dinagdee kan jedhaman maal fa'a dha?***
- ***Kaayyoleen misooma dinagdee hojii irraa akka oolan maal goc-huu qabna?***

Mootummaan federaala Itoophiyaa biyyattii keessatti misooma ariifachiisaa fi itti fufiinsa qabu fiduf imaammataa fi tarsiimoo baadiyyaa giddu-galeessa godhate diriirsuudhaan haw-aasa hojiif sochoosee bu'aawwan nama jajjabeessan galmaa'aa jiru. Har'a Itoophiyaan kaayyoleen misooma dina-

gdee adeemsisaa jirtu ummata sadarkaa sadarkaan fayyadamtoota dina-gdee kan taasisuu fi hirkattummaa jalaa bahanii guddina misooma ariifachiisaa akka fidan gochuu kan dan-deessisu dha..Kunis kaayyolee bu'uuraa afur qaba.Isaanis:

1. Guddina diinagdee ariifachiisaa mirkaneeffachuu akka kaayyoo bu'uuraa fi ka'umsaatti qabaachu.
2. Guddina diinagdee ariifachiisa mirkaneessuun alatti ummanni haala fooyyii qabuun fayyadamaa akka ta'u haala mijeessuu.
3. Biyya keenya kadhaa jalaa baasuu fi haala dinagdee addunyaatiin yeroo yeroon jijjiiramaa akka deemtu taasisu.
4. Armaan oliiti akka ibsameetti guddina ariifachiisaa fiduuf biyya keenya keessatti sirna gabaa bilisaa hojii irra oolchuu dha.

Kanas galamaan gahuuf imaammataa fi tarsiimoo misoomaa baadiyyaa gidduu galeessa godhate diriirsuudhaan miisooma qonna baadiyyaa adeemsisuu fi misooma dinagdee kan biroo irratti harka waliqabachuun tumsanii hojjechuun ni barbaachisa.

Gilgala- 12**Gaaffilee armaan gadii Irrati mari'adhaa**

1. Dinagdee gabaa bilisaa jechuun maal jechuu dha?- Ogeessa gaafachuun daree keessatti irrattimari'adhaa.
2. Misooma dinagdee baadiyyaa qonna giddu galeessa godhate yoo jedhamu yaadni hubattanmaal?
3. Guddina dinagdee misooma biyyaa irratti gaheen keessan maal? Daree keessatti irratti mari'adhaa.

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

Yaada xumura boqonnichaa

Hawaasni aadaa jabaatanii hojjachuu qabu guddinni isaa ariifataa, dina-gdeen isaas kan cime dha. Hojiin dhala namaatiif bu'uura (wabii), jireenyaaf immoo furtuu guddinaa waan ta'eef biyyoonni aadaa cimani hojjechuu gonfatan jiruu mijaa'aa jiraatu. Hojii osoo hin tuffatin akkasumas osoo hin filatin hojiif kabaja qabaachuun warronni hojjetan guddinaan sadarkaa tokko irraa gara sadarkaa olaanaatti jijjiiramaniiru. Hojiin yeroo baay'ee hirmaannaa ummataa fi lammiilee waan barbaaduuf namoonni hundinuu ogummaa fi dandeettii qabaniin gahee isaanii ba'uu qabu. Inni tokko hojjetaa kuun taa'ee kan nyaatu yoo ta'e kufaatii nama dhuunfaa fi hawaasaa fiduu qofa osoo hin ta'in giddina biyyaatiifis

gufuu ta'a. Kana waan ta'eef hojjetaan hundi ogummaa fi naamusa ogummaa isaa walsimsiisuun aadaa hojii cimaa gonfachuuf mataa isaa amansiisuu qaba.

Akkuma beekamu mootummaa feder-aalaa Itoophiyaatis ta'e imaammanni dinagdee keenya lammiin hundinuu kallattii hojii kamiyyuu irratti hirmaatee biyya isaa akka misoomsu carraa bal'aa kennee jira.

Carraa fi mirga lammummaa kanaatti fayyadamuun ogeessi hundi yeroo hojii kabajuun, naamusa hojii eeguun, ogummaa isaa yeroo gara yerootti fooyyeffachuus ta'e jijjiirama misooma dinagdee biyyaa fiduu irratti itti gaa-fatamummaa qaba.

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be

Gaaffilee Keessa Deebii

I. Gaaffilee armaan gadii dubbisuun kan sirrii ta'e 'dhugaa' kan sirrii hin taane 'soba' jechuun deebii kennaa.

1. Biyyi kan misoomu lammiileen hundi aadaa cimani hojjechuu yoo amaleeffatani dha.
2. Cimee hojjechuu kan qabu qotee bulaa baadiyyaa keessa jiraatu qofa dha.
3. Ogeessi tokko tajaajila ogummaa kennuun alatti naamuusa ogummichaa kabajuun barbaachis dha.
4. Ogeessi tokko ogummaa itti leenjifameen hojii yoo dhabe hojii xixiqqoo kan biroo hojjechuu hin qabu
5. Osoo hin hojjetin nyaachuun mallattoo hirkattummaa ti.

II. Kanneen Armaan Gadii Walitti Firoomsaa

"A"

1. Kadhaa
2. Naamuusni ogummaa kan ittiin ibsamu
3. Aadaan hojii gabbachuu
4. Hojii gamtaa liqqi fi qusannaa
5. Beekumsa dhokate

"B"

- A. Seeraan Yerootti fayyadamuu
- B. Bu'uura guddinaa fi misooma hawaasaa
- C. Nama beekumsa isaa nama biraa hin fayyadne
- D. Yeroo fi dhala murtaa'aadhaan liqaa liqeffachuu,deebisuu,
- E. Rakkina hawaasaa keessaa isa tokko dha
- F. Qurxummiin kan ittiinkiiyyeffamu

III. Bakka Duwwaa armaan gadii jecha ykn gaalee sirrii ta'een guutaa.

1. Guddinni biyya keenyaa kan dhugoomu lammiileen aadaa _____ yoo guddifatan dha.
2. Rakkinoota hawaasummaa biyya keenyaa keessaa _____ fi _____ eeruun ni danda'ama.
3. Ogeessi tokko dandeettii ogummaa isaatiin alatti dabalataan wanti kabajuu qabu _____ jedhama.

IV. Gaaffilee armaan gadiif deebii Sirrii Kennaa.

1. Ogeessa tokko irraa dirqamni eegamu
 - A. Dandeettii ogummaa
 - B. Yeroo seeran itti fayyadamuu
 - C. Naamusa ogummaa
 - D. Hunduu sirriidha
2. Biyyi tokko misoomuu kan dandeessuu
 - A. Aadaa hojii cimaa guddifachuun
 - B. Osoo hin hojjetin nyaachuun yoo cimuu
 - C. Hojiiwwan muraasni kabaja walqixaa argachuu
 - D. Hundinuu deebii ta'uu danda'u
3. Hojii ilaalchisee sirri kan hin ta'in kamii ?
 - A. Hirakattummaa balleessuu
 - B. ogummaa ofiitiin hawaasa tajaajiluu
 - C. Yerootti seeraan fayyadamuu
 - D. Osoo hin hojjetin nyaachuu
4. Rakkina guddaa hawaasummaa tokko kan ta'e isa kam?

A. Aadaa hojii isa cimaa	C. Walqixxummaa
B. Kadhaa	D. Hunduu sirriidha.
5. Kanneen armaan gadii keessa tokko hojii qonnaa miti.

A. Horii furdisuu	C. Qonna Amayyaa
B. Biqiltoota kunuunsuu	D. Albuuda baasuu

V. Gaaffilee armaan gadiif deebii gabaabaa kennaa

1. Hojiin xiqqaa fi guddaa hin qabu jechuun maal jechuu dha?
2. Hirkattummaan maal maaliin ibsama?
3. Yeroo seeraan itti fayyadamuu dhiisuun miidhaa maal fida?

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished